

SIKOJEN LUOMUHOITO

12/2016

Teksti pohjautuu julkaisuun Luomutuotanto 2 – Eläintuotannon ohje, Eviran ohje 18217/9, voimaan 1.6.2016

- Varmista ohjeiden yksityiskohdat aina uusimmasta painoksesta.
- Polkua seuraten löydät luomuvalvonnan lomakkeet ja voimassaolevat tuotantoehdot <https://www.evira.fi/>
- Valitse etusivulta kohdasta OIKOPOLUT **Luomu-> Luomun lomakkeet ja ohjeet**, painikkeen löydät sivun vasemmasta laidasta.

Sisältö

- Luomuvalvontaan liittyminen
- Eläinten hoito-olot sisällä ja ulkona
- Eläinten alkuperä ja siirtymävaihe
- Jalostusmenetelmät ja eläimille tehtävät toimenpiteet
- Eläinten terveydenhoito ja lääkintä
- Ruokinta, sallitut ja kielletyt rehut

Ennen valvontaan ilmoittautumista

Pääsääntöisesti peltoviljelyn on oltava jo luonnonmukaisessa viljelyssä, tai ainakin siirtymävaiheessa, ennen eläintuotannon valvontaan ilmoittautumista. Myös luonnon- ja metsälaitumien on kuuluttava luonnonmukaisen tuotannon valvontaan.

Suunnittele toimintasi etukäteen

- Tee kirjallinen yksityiskohtainen suunnitelma luomueläintuotannon toteuttamisesta omalla tilallasi eli eläinhuoltosuunnitelma (luomueläinten hoitosuunnitelma).
- Mallilomake <http://luomu.fi/tietopankki/luomuelainten-hoitosuunnitelman-tekoon-lomake/>
- Luomuun siirtymisen suunnittelussa kannattaa käyttää apuna luomueläintuotannon asiantuntijoita. Suunnitteluapua löytyy ProAgrian Luomusikatuoannon hyvät toimintatavat-oppaasta <https://www.proagria.fi/sisalto/3608>

Selvitä tarvitsetko poikkeuslupia ja hae ne tarvittaessa paikallisesta ely-keskuksesta.

Varmista, että lantavarastot ja eläinten ulkotarhat ovat nitraattiasetuksen määräysten mukaiset (Valtioneuvoston asetus 1250/2014). Ympäristövaatimusten noudattaminen tarkastetaan ensimmäisessä luomutuotanto-tarkastuksessa.

Valvontaan ilmoittautuminen

Tarvitset Eviran lomakkeet *Ilmoittautumislomake* ja *tuotantosuuntakohtainen Liitelomake*. Kokoa liitteeksi kaikki tarvittavat suunnitelmat ja lupahakemukset ja ilmoit-taudu luomuvalvontaan oman alueesi ely-keskukseen.

Valvontaan voi ilmoittautua mihin vuodenaikaan vain. Sen voi tehdä heti kun toiminnassa pystytään noudattamaan luonnonmukaisen kotieläintuotannon tuotanto-ehdoja. Eläintuotannon siirtymäajat alkavat ilmoittautumispäivästä. Siirtymävaiheen aikana tuotetut kotieläintuotteet voi markkinoida vain tavanomaisesti tuotettuina.

On tärkeää, että selvität mitä muistiinpanoja sinun tulee koota luomuvalvontaa varten. Ryhdy tekemään muistiinpanoja ja tallettamaan ostojen saateasiakirjoja heti alusta alkaen. Katso Muistiinpanot ja dokumentointi-ohje https://www.luomuwiki.fi/doku.php?id=luomuwiki:kotielaeintuotanto_muistiinpanot

Vuosittainen tarkastuskäynti paikan päällä

Ely-keskus lähettää tilalle eläintuotannon valvontaan erikoistuneen luomutarkastajan tekemään tarkastuskäynnin vähintään kerran vuodessa. Luomutarkastajan kanssa käydään läpi tuotantoehtojen vaatimusten toteutuminen. Luomukotieläintuotannon tarkastus tehdään useimmiten samalla kertaa kuin tehdään vuosittainen kasvintuotannon tarkastus.

Tuotantotarkastuksessa käydään läpi mm. seuraavat asiat

Tarkastuskäynnillä paikanpäällä ja muistiinpanoista
eläinmäärät tarkastushetkellä
eläinten terveydenhoito ja lääkitykset
eläinten hoito-olosuhteet rakennuksissa ja ulkotarhoissa, tilavaatimukset
luomulaidunten ja ulkoilualueiden käyttöajat
varastorakennukset ja muut rehujen varastointipaikat
luomurehujen ja siirtymävaiherehujen käyttö, tavanomaisten rehujen käyttö
ruokinnan toteuttaminen, rehunkulutusmuistiinpanot, rehujen varastotase
ostetut rehut ja eläimet, saateasiakirjat
myydyt kasvituotteet ja myydyt eläimet, myydyt eläintuotteet

Luomu ja tavanomainen rinnakkain

Luomueläintuotannon valvonnassa mukana olevalla tilalla voi olla luomueläimiä ja tavanomaisia eläimiä vain silloin kun ne ovat eri eläinlajeja. Eri tuotantotavoin hoidettavia eläimiä on pidettävä eri rakennuksissa, tai rakennuksen osissa, erotettuina toisistaan ja myös eri tarhoissa ulkoalueilla. Luomulaitumella eläimet eivät saa olla yhtä aikaa. Samaa laidunta voi käyttää vuorotellen. Tavanomaisten eläinten rehunkulutuksesta sekä eläintuotteiden ja eläinten myynneistä on pidettävä vastaanlaista kirjanpitoa kuin luomueläinten osalta.

Eläinmäärä tilalla suhteessa peltoalaan

Tilan eläinmäärä ei saa ylittää määrää, joka tuottaisi vuoden aikana yli 170 kg lannan kokonaistyppeä hehtaaria kohden, toisin sanoen ei yli 2ey/peltohehtaari. Mikäli eläimiä on yli 2ey/ha eläinten lantaa voi luovuttaa vain toiselle luomuviljelyssä olevalle tilalle, ei tavanomaiselle tilalle. Tarvitaan kirjallinen sopimus lannan luovuttamisesta ja tämä sopimus tulee toimittaa ely-keskukseen.

Kuva Ulla-Maija Leskinen

SIKOJEN LUOMUHOITO

12/2016

3

Hoito-olosuhteet sisällä ja ulkona

Luomutilalla on noudatettava eläinsuojelulain ja -asetusten mukaisia hoito-olosuhteiden vaatimuksia. Luomueläintuotannon tuotantosäännöt täydentävät lain vaatimuksia monin tavoin.

Kotieläinrakennus ja eläinten ulospääsy

Rakennuksessa tulee olla ikkunoita, tai muita valoaukkoja, vähintään niin paljon, että niiden pinta-ala vastaa 5 % eläinsuojan lattiapinta-alasta. Jos tasaista luonnonvaloa antavia valoaukkoja on seinien lisäksi myös katossa, voidaan hyväksyä alle 5 prosentin osuus.

Sikalassa vähintään puolet eläinten käytössä olevasta alasta on oltava kiinteäpohjaista, toisella puoliskolla voi olla ritiläpohja. Makuupaikan tulee olla kiinteäpohjainen, ja kuivitettu oljella tai muulla luonnonmateriaalilla.

Emakoiden tulee olla ryhmissä joutilasaikana. Tiineyden lopussa sekä porsimisen ja imetyksen aikana eläin saa olla yksilökarsinassa, mutta ei kääntymisen estävässä häkissä.

Sikojen tulee päästä kesäaikaan ulos, tarhaan tai laitumelle, vähintään toukokuusta lokakuuhun saakka kestävä ajan vuodesta. Ulkotarhassa on oltava mahdollisuus tonkimiseen. Jos tarha on kova ja kiinteäpohjainen, tarhaan on tuotava materiaalia, jota voi tonkia.

Uloslaskusta voi tilapäisesti luopua, jos olosuhteet ovat vaaraksi eläinten terveydelle. Sioille tällaisia olosuhteita ovat kova sade, erittäin kova, kylmä tuuli ja pakkanen. Helteillä on huolehdittava varjosta ja viilennyksestä.

Sikojen käytössä olevan tilan vähimmäismitoitus sisällä ja ulkona

Taulukossa kerrotun tilan on oltava esteettömästi eläinten vapaassa käytössä, ilman ruokintalaitteiden ja karsinarakenteiden täyttämää tilaa.

Ulkotarha voi olla katettu enintään 75 % pinta-alasta. Katoksen on oltava avoseinäinen, lintu- tai tuuliverkot sallitaan seinämällä. Katos, jossa on kolme kiinteää seinää tulkitaan sisätilaksi, ei ulkotilaksi.

Siat

ikäryhmä, painoluokka	Sisällä tilaa m ² / eläin	Ulkona m ² / eläin, kun ulkotila on sisätilan yhteydessä ja eläimillä on jatkuvasti vapaa pääsy ulos ja sisään
porsineet emakot yhdessä enintään 40 päivän ikäisten porsaiden kanssa	7,5	2,5
porsaat yli 40pv, alle 30 kg	0,6	0,4
joutilasemakot	2,5	1,9
karju	6,0	8,0
astutuskarsina	10,0	
lihasiat alle 50 kg	0,8	0,6
lihasiat 51 -85 kg	1,0	0,8
lihasiat 85 -110 kg	1,3	1,0
lihasiat yli 110 kg	1,5	1,2

Huomaa! Jos ulkotarha on erillään sisätilasta, tilavaatimus on vähintään sama kuin sisätilassakin, eli suurempi kuin sisätilan yhteydessä olevan tarhan vähimmäistilavaatimus eläintä kohti.

Eläintilojen puhdistus

Karjarakennusten pintojen sekä rehujen käsittelyyn käytettävien laitteiden puhdistukseen on määritelty sallitut puhdistus – ja desinfiointiaineet, jotka löytyvät Eviran eläintuotannon ehdot-ohjeista, liitteestä 3.

Eläinten alkuperä ja siirtymävaihe

Sikojen liha ja eloon myytävä eläin on luomua, kun eläin on ollut luomuhoidossa vähintään 6 kuukautta.

Siirtymävaiheen alkaessa tilalla olevista tavanomaisista emakoista ja niiden porsaista tulee siirtymävaiheen jälkeen luomusikoja. Luomuvalvontaan liittymisen jälkeen syntyneet porsaasat ovat luomuporsaita, vaikka emakoiden siirtymävaihe olisi vielä kesken. Lihantuotantotilalle on ostettava alusta alkaen luomuporsaita.

Jalostuseläimiä hankittaessa, jos sopivia luomueläimiä ei ole saatavilla, on mahdollista ostaa rajoitettu määrä tavanomaisia eläimiä.

Vuoden aikana tilalle saa tuoda poikimattomia ensikoita enintään 20 % täysikasvuisten eläinten yhteismäärästä laskien. Täysikasvuisia ovat siitoskarjut sekä synnyttäneet emakot.

Kuva Ulla-Maija Leskinen

Siitoskarjun hankinta on aina mahdollista tavanomaisesta tuotannosta, kunhan hankittavien karjujen määrä on sopivassa suhteessa emakoiden määrään.

Ely-keskukselta voi hakea lupaa hankkia enemmänkin jalostuseläimiä, maksimissaan 40 % täysikasvuisten määrästä, jos tilalla muutetaan tuotantosuuntaa, laajennetaan tuotantoa, tai eläimiä on menetetty sairauden tai onnettomuuden vuoksi poikkeuksellisen paljon.

Tavanomaisesta tuotannosta hankittu eläin aloittaa siirtymävaiheen luomutilalle tullessaan. Siirtymävaiheen aikana emakon maito on porsaille luomurehua.

Sallitut ja kielletyt jalostusmenetelmät

Keinosiemennys on sallittu, muut keinohedelmöitysmuodot kuten alkionsiirron käyttäminen ja eläinten kloonaukset ovat kiellettyjä. Siemennykseen käytettävä sperma voi olla sukupuolilajiteltua ja/tai alkionsiirron kautta syntyneiden urosten spermaa. Hormonien käyttäminen kiimojen samanaikaistamiseen on kielletty.

Sallittuja eläimille tehtäviä toimenpiteitä

- Alle viikon ikäiset porsaasat saa kastroida leikkaamalla
- Alle viikon ikäisten porsaiden kulmahampaiden kärjet voi hioa

Toimenpiteet ovat sallittuja vain pätevän henkilön tekemänä. Kastroinnissa on käytettävä asianmukaista kivunlievitystä, jonka toteutuksen arvioi eläinlääkäri.

Hampaiden hionta on sallittua tehdä eläinten terveyden varmistamiseksi, ei rutiinitoimenpiteenä, esimerkiksi silloin kun tilalla todetaan sellaisia emakoiden nisävaurioita, joiden ennaltaehkäisy ei ole muilla keinoilla mahdollista. Hionnan jälkeen hampaaseen pitää jäädä ehjä ja sileä pinta.

Eläinten lääkintä

Jos eläin sairastuu tai loukkaantuu, eläintä on ryhdyttävä välittömästi hoitamaan asianmukaisella tavalla.

Eläinlääkkeitä, loishäätövalmisteita, rokotteita ja homeopaattisia valmisteita saa käyttää vain eläinlääkärin määräämänä. Myös sellaiset lääkkeet ovat sallittuja, joiden tuotannossa on ollut mukana muuntogeenisiä organismeja (gmo).

Lääkehoidon rajoitukset

Lääkevalmisteelle tai rokotteelle määrättyä varoaikaa on noudatettava vähintään kaksinkertaisena ennen kuin eläintuotteita saa luovuttaa luomuelintarvikkeeksi. Lääkityt eläimet on oltava selkeästi tunnistettavissa ja erotettavissa muista eläimistä varoajan aikana.

Eläimille, joiden tuotantoelinkaari on yli vuoden (emakot ja karjut) on sallittua antaa lääkevalmisteita korkeintaan kolmena hoitokertana 12 kuukauden aikana ilman, että eläin menettää luomustatuksensa.

Lihasioille, joiden tuotantoelinkaari on alle yhden vuoden on sallittua antaa lääkevalmisteita korkeintaan yhden hoitokerran elämän aikana ilman, että eläin menettää luomustatuksensa.

- Yhdeksi hoitokerraksi katsotaan kaikki yhtä sairautapausta varten annetut lääkehoidot.
- Loislääkitystä, rokotteita ja lain säätämiä pakollisia taudinvastustusohjelmiin kuuluvia lääkityksiä ei lasketa hoitokertojen lukumäärään.
- Luomutuotantoehdoissa määrättyjen kastroinnin yhteydessä käytettävien kivunlievitysvalmisteiden käyttämistä ei lasketa hoitokertojen lukumäärään.

Jos lääkehoitoja tarvitaan enemmän kuin tuotantoehdot sallivat, eläin on palautettava siirtymävaiheen alkuun. 6 kk siirtymävaiheen aikana ei eläintä eikä sen tuotteita voi markkinoida luonnonmukaisesti tuotettuna. Eläimen maito on omalla tilalla hyväksyttyä luomurehua.

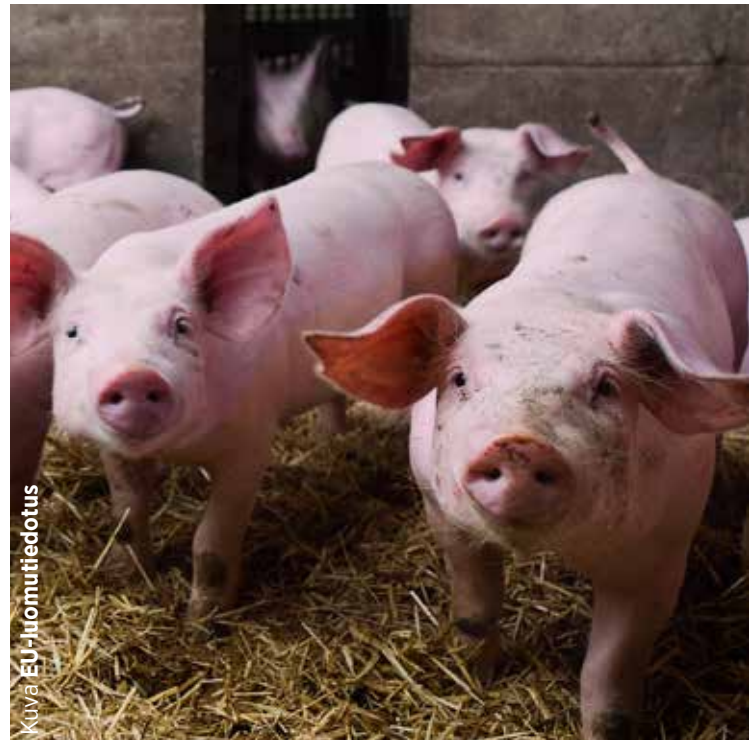
Ruokinta

Pääsääntö on, että eläimet ruokitaan luomurehuilla. Siikatiloilla eläinten ruokinnan tulee koostua vähintään 20 prosenttisesti tilalla itse viljellyistä rehuista. Jos tämä ei

ole mahdollista, omavaraisuusvaatimukseen kuuluvan rehun voi tuottaa yhteistyössä saman alueen toisten luomutilojen kanssa tai yhteistyössä rehualan toimijoiden kanssa.

Ostorehujen osalta luomukotieläintuottajan on varmistettava, että rehu on luomua. Tätä varten tarvitaan myyjän luomutodistus sekä erakohtainen vaatimustenmukaisuusvakuutus (esim. viljapassi, teollisen rehun vakuustodistus). Teollisten rehujen ja kivennäisten tuoteselosteista tulee varmistaa, että niiden raaka-aineet ovat EU:n luomusasetuksessa listattuja luomueläimille sallittuja tuotteita.

Ensimmäisen ja toisen siirtymävaihevuoden rehujen käyttäminen on rajoitettua. Vain toisen siirtymävaihevuoden (sv2) rehusatoa voi ostaa. Siirtymävaiheen rehujen sallittujen käyttömäärien yksityiskohtaiset vaatimukset tulee varmistaa Eviran luomutuotantoehdoista ruokintaa suunniteltaessa. Kirjanpito luomu- ja siirtymävaiherehujen syöttömääristä on erittäin tärkeää. Kts. Eviran tuotantoehdot luku 5.2

Kuva EU-luomutiedotus

Kuva Ulla-Maija Leskinen

Kaikille sioille tulee antaa päivittäin jotain karkearehua

- tuoretta, kuivattua tai säilörehuksi tehtyä nurmirehua
- viljojen tai palkokasvien olkea
- juurikasveja. Perunaa ei lueta juurikasviksi.

Tavanomaisen rehun rajoitettu käyttömahdollisuus

Sikojen ruokinnassa on mahdollista:

- käyttää eläinten ruokintaan enintään 5% tavanomaisesti tuotettua kasviperäistä valkuaisrehua vuodessa, se ei saa kuitenkaan olla gm-kasveista peräisin olevaa rehua.
- tavanomaisen rehun osuus saa olla eläimen päivänannoksesta enintään 25% rehun kuiva-aineesta lasketuna
- lasketaan maatalousperäisen rehun kuiva-ainepitoisuudesta, kivennäisten kuiva-ainetta ei lasketa.

Nykytiedon mukaan tavanomaisen rehun käyttömahdollisuus päättyy vuoden 31.12.2017 lopussa.

Porsaskasvatus ja maito

Pikkuporsaiden tulee saada emänsä maitoa tai muuta luomumaitoa vähintään 40 päivän ikään saakka. Jos

oman emän maitoa, tai muuta luonnollista maitoa ei ole, tai sitä ei ole riittävästi, porsaille voidaan antaa luomulaatuista juomarehujuomaa. Porsaille voidaan toislaiseksi antaa myös tavanomaista juomarehua enintään 25 prosenttia päivittäisestä rehuannoksesta laskien.

Jos tavanomaista juomarehua on annettu enemmän kuin on sallittua, eläimen kohdalla on toteutettava siirtymävaihe 6 kk. Se voidaan aloittaa siitä alkaen kun ruokinta jälleen täyttää luomutuotantoehtojen vaatimukset.

Tuotantoehdoissa listattu kielletyt ja sallitut rehujen raaka-aineet

Kielletyt	Sallitut rajoitetusti
muuntogeenisten organismien tuottamat rehut, esim. gm-soija ja gm-maissi	Max 5% tavanomaisesti viljeltyjä rehuja yksimaisille
keinotekoisesti valmistetut, synteettiset aminohapot	vitamiinit, kivennäisaineet ja hivenaineet
eläinten kasvun ja tuotannon edistämiseen tarkoitetut kasvunedistäjät, kuten lisäaineantibiootit	voi käyttää rehunvalmistuksessa rajoitetusti säilöntä-, sidonta-, ja paakuuntumisen estoaineita
heksaaniuuton avulla tehdyn kasviöljyjen valmistuksen sivutuotteena syntyvät öljykasvirouheet	säilörehun ja viljan säilönässä sallittu orgaaniset hapot. Esim. maito-, muurahais-, propionihappo

Yksityiskohtaiset listat sallituista rehuista, rehunsäilöntäaineista ja rehun lisäaineista löytyvät Eviran Eläintuotannon ehdot - julkaisun lopusta, Liitteet 1 ja 2.

Lisää tietoa hankesivulta

www.luomu.fi/tietopankki/luomuvalvonta-elaintiloilla/

Kirjoittaja

Brita Suokas, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti